

LV

LV

LV

EIROPAS KOMISIJA

Briselē, 19.1.2011
COM(2011) 13 galīgā redakcija

**KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS
EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI**

par tematisko stratēģiju atkritumu rašanās novēršanai un atkritumu pārstrādei

SEC(2011) 70 galīgā redakcija

KOMISIJAS ZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI, EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI UN REĢIONU KOMITEJAI

par tematisko stratēģiju atkritumu rašanās novēršanai un atkritumu pārstrādei

1. IEVADS

ES atkritumu apsaimniekošanas politika palīdz paaugstināt ES resursu efektivitāti un samazināt negatīvo ietekmi uz vidi un veselību resursu aprites laikā. Tematiskajā stratēģijā atkritumu rašanās novēršanai un atkritumu pārstrādei (“stratēģija”)¹, ko pieņēma 2005. gadā, par ES ilgtermiņa mērķi ir noteikts kļūt par pārstrādājošu sabiedrību, kas cenšas novērst atkritumu rašanos un izmantot atkritumus kā resursu. Tādēļ stratēģijā ir izklāstītas pamatdarbības, lai modernizētu esošo tiesisko regulējumu un veicinātu atkritumu rašanās novēršanu, atkārtotu izmantošanu un pārstrādi, un atkritumu apglabāšanu izmantotu tikai kā pēdējo iespēju.

Šajā paziņojumā ir pārskatīts progress ceļā uz stratēģijas mērķu sasniegšanu, un tas tiks izmantots Sestās vides rīcības programmas novērtējumā².

Paziņojumam ir pievienots Komisijas dienestu darba dokuments, kurā sniegta sīkāka informācija par 2. iedaļā minētajām pamatdarbībām un precīzas atsauces uz 3. iedaļā izmantotajiem datiem, kā arī turpmāk minētajiem tiesību aktiem. Ir ietverts arī apspriešanās ar ieinteresētajām personām galveno konstatējumu kopsavilkums.

2. PROGRESS, KAS PANĀKTS STRATĒGIJAS PAMATDARBĪBĀS

Lai sasniegtu stratēģijas mērķus, ir noteiktas septiņas pamatdarbības. Šajā iedaļā ir izvērtēts progress, kas panākts minēto darbību īstenošanā.

Esošo ES tiesību aktu par atkritumiem īstenošana un izpilde

Kopš 2005. gada Komisija ir pastiprinājusi atbalsta darbības, lai uzlabotu ES atkritumu jomas *acquis* īstenošanu un izpildi valstu līmenī. Tā ir noorganizējusi vairāk nekā 60 sanāksmes, vairāk nekā 40 informētības uzlabošanas un informācijas apmaiņas pasākumus visās dalībvalstīs. Ir publicētas piecas ES pamatnostādnes par atkritumu jomas tiesību aktu pamatprincipu interpretāciju un īstenošanu, lai atrisinātu strīdīgus interpretācijas jautājumus.

Sadarbībā ar valstu inspekcijas iestādēm – piedaloties 22 dalībvalstīm un kaimiņvalstīm – tika veikts vairāk nekā 10 000 kopīgu pārbažu par atkritumu sūtījumiem, kurās atklājās, ka aptuveni 19 % atkritumu pārrobežu sūtījumu ir veikti, neievērojot tiesību aktus atkritumu jomā. Ar kohēzijas politikas starpniecību ir piešķirts finansiālais atbalsts atkritumu apsaimniekošanas uzlabošanai. Laikā no 2005. līdz 2006. gadam aptuveni 4,1 miljards euro tika iztērēts, lai atbalstītu neatļautu atkritumu poligonu slēgšanu vai rehabilitāciju, attīstītu

¹ COM(2005) 666.

² Lēmums 1600/2002/EK.

atkritumu apsaimniekošanas infrastruktūru un atbalstītu atsevišķas vākšanas un pārstrādes shēmas.

Nesenais Komisijas ziņojums apstiprina, ka pienācīgas īstenošanas trūkums turpina plašā mērogā kavēt saskaņoto vides aizsardzības mērķu sasniegšanu praksē un liecina par būtiskām atšķirībām dalībvalstu vidū. 2009. gada beigās atkritumi veidoja vidēji 20 % no visiem pārkāpumiem vides jomā.

Vienkāršošana un modernizācija

Kopš stratēģijas pieņemšanas Komisija ir nemitīgi rīkojusies, lai padarītu ES atkritumu jomas tiesību aktus rentablākus, cenšoties nodrošināt ilgtspējīgas izaugsmes pamatus.

Pārskatītā Atkritumu sūtījumu regula³ stājās spēkā 2007. gadā, tā pastiprināja un vienkāršoja esošās procedūras atkritumu sūtījumu kontrolei un uzlaboja dalībvalstu sadarbību. Direktīvas par atkritumiem no titāna dioksīda rūpniecības tika iekļautas jaunajā Direktīvā par rūpnieciskajām emisijām⁴, kas attiecībā uz darbībām savā ietvertajā jomā samazina administratīvo slogu ES līmenī par 32 miljoniem euro.

2008. gadā Komisija ierosināja turpināt modernizēt un optimizēt direktīvas par elektroniskajiem atkritumiem (EEIA⁵ un par bīstamu vielu izmantošanas ierobežošanu⁶) un nodrošināt saskaņotību ar jaunākajiem tiesību aktiem, piemēram, REACH⁷ un pārskatīto Atkritumu pamatdirektīvu⁸ (WFD). Komisijas priekšlikums par reģistrācijas prasībām atbilstoši EEIA varētu samazināt administratīvo slogu pat par 66 miljoniem euro.

WFD ir turpinājusi modernizēt un vienkāršot *acquis* atkritumu jomā. Piemēram, Bīstamo atkritumu direktīva un Atkritumeļļu direktīva tika iestrādātas WFD, un tika optimizētas prasības attiecībā uz valstu atkritumu apsaimniekošanas plāniem. Komisija turpinās izvērtēt iespēju uzlabot ES atkritumu jomas *acquis* konsekvenci, izmantojot *ex post* novērtējumu, kas jāsāk 2011. gadā. Visbeidzot, tika ņemti vērā daudzi ieteikumi, ko sniedza Augsta līmeņa grupa ar administratīvo slogu saistītiem jautājumiem.

Aprites cikla skatījuma ieviešana atkritumu apsaimniekošanas politikā

Aprites cikla skatījumā ņem vērā produkta ietekmi uz vidi visā tā aprites ciklā – no resursu ieguves līdz apglabāšanas posmam. “Atkritumu hierarhijas” princips dod priekšroku atkritumu rašanās novēršanai, kam seko atkārtota izmantošana, pārstrāde, reģenerācija, un atkritumu apglabāšana kā beidzamā iespēja. Tomēr, tā kā dažādām atkritumu apstrādes metodēm var būt atšķirīga ietekme uz vidi un veselību, dalībvalstis var novirzīties no “atkritumu hierarhijas” principa, ja to pamato aprites cikla skatījums. Komisija izmantos šo instrumentu, izvērtējot valstu atkritumu apsaimniekošanas plānus, un 2011. gadā publicēs pamatnostādņu dokumentu kopumu par to, kā izmantot minēto instrumentu atkritumu apsaimniekošanas politikā.

³ Regula (EK) Nr. 1013/2006.

⁴ COM(2007)843.

⁵ Direktīva 2002/96/EEK.

⁶ Direktīva 2002/95/EEK.

⁷ Regula (EK) Nr. 1907/2006.

⁸ Direktīva 2008/98/EK.

Ar *WFD* arī modernizēja “atkritumu” jēdzienu, lai veicinātu aprites cikla pieeju, piemēram, izskaidrojot atšķirību starp atkritumiem un “blakusproduktiem” un ieviešot “atkritumu beigu kritērijus” ar precizējumu, kad atkritumi pārstāj par tādiem būt. “Energijas reģenerācijas” definīcija tika vienkāršota un modernizēta līdz ar konkrēta energoefektivitātes sliekšņa ieviešanu, kas atvieglo iekšējā tirgus darbību. Ekodizaina direktīva⁹ piemēro aprites cikla skatījumu, nosakot ekodizaina pasākumus, lai uzlabotu produktu vides raksturlielumus.

Atkritumu rašanās novēršana

Atkritumu rašanās novēršana paliek neapšaubāma atkritumu apsaimniekošanas prioritāte. Kopš stratēģijas pieņemšanas ar *WFD* ievieš vairākus jaunus noteikumus, kuru mērķis ir maksimāli vairojot centienus novērst atkritumu rašanos, jo īpaši īstenojot valstu programmas atkritumu rašanās novēršanas jomā. Komisija publicēs atkritumu rašanās novēršanas pamatnostādnes un atjauninās labas prakses piemēru kopumu no visas ES.

Citiem tiesību aktiem, piemēram, Bateriju direktīvai¹⁰ un Direktīvai par ieguves rūpniecības atkritumu apsaimniekošanu¹¹ – kas abas pieņemtas 2006. gadā – *REACH*, Rūpniecisko emisiju direktīvai un Ekodizaina direktīvai arī ir potenciāls uzlabot atkritumu rašanās novēršanu. Tika rosinātas papildu iniciatīvas saistībā ar dizaina, ražošanas un patēriņa aspektiem, 2008. gadā pieņemot Ilgtspējīga patēriņa un ražošanas rīcības plānu¹².

2009. gadā ES ar Komisijas atbalstu tika rīkota Eiropas Atkritumu rašanās novēršanas nedēļa.

Zināšanu bāzes uzlabošana

Uz pierādījumiem pamatotas politikas izstrāde joprojām ir viens no Komisijas principiem, tostarp kompleksajā atkritumu apsaimniekošanas politikas jomā. Vajadzīgo kompetenci aprites cikla skatījumā un izvērtēšanā nodrošina īpaša platforma, ko uztur Kopīgais pētniecības centrs (*JRC*). Komisija sadarbojas arī ar *Eurostat*, Eiropas Vides aģentūru (*EVA*) un starptautiskajām organizācijām. *Eurostat* uztur Atkritumu datu centru kā centrālo ievadpunktu ziņošanai par atkritumu datiem un piekļuvei tiem. *EVA* regulāri publicē jaunākās norises atkritumu un pārstrādes jomā, un šajā darbā to atbalsta tās tematiskais centrs.

Lai uzlabotu valstu ziņojumu kvalitāti, Komisija 2010. gadā sāka projektu, koncentrējoties uz Direktīvu par nolietotiem transportlīdzekļiem¹³. Līdzīgus projektus varētu īstenot arī nākotnē, izpildot ziņošanas saistības saskaņā ar citiem tiesību aktiem atkritumu jomā.

Pārstrādes standartu izstrāde

Stratēģijā ierosināti vairāki pasākumi, ar kuriem nosaka obligātos ES standartus pārstrādes darbībām, lai nodrošinātu, ka pareizi darbojas pārstrādes iekšējais tirgus un visā ES tiek izplatīta paraugprakse, jo īpaši attiecībā uz produktiem, kas iegūti no bioatkritumiem.

Atsauces dokuments par labākajām pieejamajām metodēm atkritumu apstrādes rūpniecībā tika publicēts 2006. gadā¹⁴. Komisijas 2007. gada priekšlikumā Direktīvai par rūpnieciskajām

⁹ Direktīva 2009/125/EK.

¹⁰ Direktīva 2006/66/EK.

¹¹ Direktīva 2006/21/EK.

¹² COM/2008/0397.

¹³ Direktīva 2000/53/EK.

¹⁴ Skatīt <http://eippcb.jrc.es/reference/wt.html>.

emisijām¹⁵ ir ietvertas sīkas specifikācijas par atļauju izsniegšanu atkritumu apstrādes iekārtām.

Komisija ir sākusi izstrādāt “atkritumu beigu kritērijus” attiecībā uz atkritumiem, kas pēc reģenerācijas vairs nav atkritumi, – sākot no tērauda un alumīnija lūžņiem, kam seko varš, stikls, papīrs un komposts.

ES pārstrādes politikas turpmāka izstrāde

Kopš 2005. gada jauni vai pārskatīti vākšanas un pārstrādes mērķi ES līmenī ir vēl vairāk veicinājuši pārstrādes iekšējo tirgu.

85 % atkārtotas izmantošanas, pārstrādes un reģenerācijas mērķi, kas iekļauti Direktīvā par nolietotiem transportlīdzekļiem un ko papildina tiesību aktos iekļautas konstrukcijas prasības par tirgū laistu transportlīdzekļu pārstrādājamību un atkārtotu izmantojamību¹⁶, 2006. gadā tika pārskatīti un saglabāti tajā pašā vērienīgajā līmenī. Bateriju direktīvā, ko pieņēma 2006. gadā, ietverti mērķi visu veidu bateriju vākšanai un pārstrādei.

2008. gadā pārstrādātajā atkritumu pamatdirektīvā tika noteikts 50 % mērķis sadzīves atkritumu pārstrādei, ietverot vismaz papīru, metālu un stiklu, un 70 % mērķis attiecībā uz atkritumiem, kas radušies būvdarbos un ēku nojaukšanā (abi mērķi jāsasniedz līdz 2020. gadam). Tajā pašā gadā Komisija ierosināja pārskatīt elektronisko atkritumu vākšanas un pārstrādes mērķus, tostarp atkārtotas izmantošanas mērķi.

Atkritumu poligonu direktīvas¹⁷ mērķu piemērošana ir palīdzējusi veicināt resursu reģenerāciju no atkritumiem, pakāpeniski novirzot konkrētus atkritumus no atkritumu poligoniem: līdz 2006. gadam (vai četrus gadus vēlāk dažām dalībvalstīm, kuras var izmantot atkāpi) bioloģiski noārdāmu atkritumu apjoms, kas nonāk atkritumu poligonos, jāsamazina līdz 75 % no 1995. gada līmeņa, un līdz 2009. gadam – līdz 50 %. Bioatkritumu apsaimniekošana Eiropas Savienībā vēl nav pilnībā īstenojusi savu potenciālu. Tāpēc 2010. gada Paziņojumā par bioatkritumu apsaimniekošanu Eiropas Savienībā¹⁸ ir ierosināti turpmāki pasākumi, jo īpaši sagatavot pamatnostādnes par bioatkritumu rašanās novēršanu un aprites cikla skatījuma piemērošanu bioatkritumu apsaimniekošanai. Ir sākts pētījums, lai sīkāk analizētu iespēju noteikt ES mērķus bioatkritumu vākšanā un/vai pārstrādē. Starp nākamajās ierosmēm jāmin standarti attiecībā uz kompostu, izmantojot “atkritumu beigu” kritērijus, un kvalitātes standarti zemes apstrādei ar kompostu, pārskatot Direktīvu par notekūdeņu dūņām¹⁹.

3. PROGRESS CEĻĀ UZ ILGTERMIŅA MĒRĶU SASNIEGŠANU

Viens no galvenajiem plānotajiem stratēģijas sasniegumiem bija panākt progresu ceļā uz pārstrādājošu sabiedrību Eiropas Savienībā, kura cenšas novērst atkritumu rašanos un izmantot atkritumus kā resursu. Tika gaidīta plašāka un pilnīgāka pārstrāde, mazāk atkritumu atkritumu poligonos un vairāk komposta un enerģijas reģenerācijas no atkritumiem, kas dotu

¹⁵ COM/2007/0844.

¹⁶ Direktīva 2005/64/EK.

¹⁷ Direktīva 99/31/EK.

¹⁸ COM/2010/235.

¹⁹ Direktīva 86/278/EK.

nozīmīgu labumu vides, ekonomiskajā un sociālajā jomā. Šajā iedaļā tiek izvērtēts, kāds progress ir panākts ceļā uz minēto stratēģijas ilgtermiņa mērķu sasniegšanu.

Vairumā dalībvalstu atkritumu rašanās palielinās vai, labākajā gadījumā, stabilizējas. Taču četrās dalībvalstīs bija vērojams ievērojams samazinājums, tāpēc ES-27 dalībvalstīs **kopējā ikgadējā atkritumu rašanās** laikā no 2006. līdz 2008. gadam samazinājās par 10 %. Jāveic papildu analīze, lai pārbaudītu, kādā mērā samazinājumi radušies ekonomikas krīzes ietekmes dēļ, koriģētu ziņošanas metožu dēļ un/vai progresa dēļ atkritumu rašanās novēršanas jomā. **Cieto sadzīves atkritumu rašanās** (7 % no atkritumu kopapjoma) tagad ir nostabilizējies līmenī ap 524 kg gadā uz vienu iedzīvotāju (2008. gadā) ES-27 dalībvalstīs. Vērojama relatīva atkritumu rašanās atsaiste no patēriņa (kas laikā no 1999. līdz 2007. gadam palielinājās par 16,3 %). Dalībvalstu starpā pastāv lielas atšķirības – no aptuveni 400 līdz 800 kg uz vienu iedzīvotāju. Salīdzinājumam: ASV tie ir 750 kg, un Japānā — 400 kg. .

Kvantitatīvajā atkritumu rašanās **novēršanā** ievērojams taustāms progress nav panākts, bet redzamāki rezultāti ir iegūti **kvalitatīvajā** atkritumu rašanās **novēršanā**. Piemēram, piemērojot Direktīvā par bīstamu vielu izmantošanas ierobežošanu paredzēto vielu aizliegumu, kopš 2006. gada apmēram par 110 000 tonnu gadā ir samazinājies potenciāli kaitīgo vielu daudzums, ko izmanto ES tirgū laistā elektronikā.

Bīstamo atkritumu (3 % no atkritumu kopapjoma) līmenis turpina samazināties ES-12 dalībvalstīs, jo īpaši tāpēc, ka tiek ieviestas tīrākas tehnoloģijas un slēgtas raktuves, lai gan ES-27 dalībvalstu līmenī var novērot ikgadēju pieaugumu par 0,5 %. Tas liecina arī par relatīvu atsaisti no IKP pieauguma.

Ražošanas atkritumu (12 % no atkritumu kopapjoma) rašanās laikā no 2004. līdz 2006. gadam samazinājās par 5,4 %. Atkritumi no **ieguves rūpniecības un karjeru izstrādes** (25 % no atkritumu kopapjoma) tajā pašā laikposmā samazinājās par 14 %. Iespējams, ka tās ir rūpniecībā veikto efektivitātes pasākumu sekas vai arī rezultāts ekonomikas izmaiņām Eiropas Savienībā, kas ir labvēlīgāka pakalpojumu nozarēm salīdzinājumā ar rūpniecības darbībām, piemēram, ražošanu un karjeru izstrādi. Vienlaikus atkritumu apjoms no citām ekonomikas nozarēm (**pakalpojumiem**) palielinājās par 6,2 %.

Vairākās jomās **atkārtotās izmantošanas** tirgu atbalsta publiskās iestādes. Skaidra “atkārtotās izmantošanas” definīcija tika ieviesta Atkritumu pamatdirektīvā, savukārt priekšlikumā par pārstrādātu EEIA direktīvu tika ieviesti jauni atkārtotās izmantošanas mērķi. Tāpēc datiem jāparādās nākamajos gados. Atkārtotā izmantošana rada arī citus labumus – darbavietas, pārmērīga patēriņa samazinājumu un lietotus produktus par pieejamām cenām.

Lai gan pārstrādes koeficienti ir dažādi atšķirīgās atkritumu plūsmās, kopējā **atkritumu pārstrāde** Eiropas Savienībā ir palielinājusies. 2008. gadā atkritumu pārstrāde tika lēsta 38 % apmērā, kas bija par 5 % labāk, salīdzinot ar 2005. gadu, un par 18 % labāk, salīdzinot ar 1995. gadu. 2008. gadā tika pārstrādāti vai kompostēti 40 % sadzīves atkritumu, kas bija par 11,4 % labāk salīdzinājumā ar laikposmu no 2005. līdz 2008. gadam, bet pastāvēja ievērojamas atšķirības dalībvalstu starpā (no dažiem procentiem līdz 70 %).

Enerģijas reģenerācija no atkritumiem ir palielinājusies (no 96 kg uz vienu iedzīvotāju 2005. gadā līdz 102 kg 2008. gadā), kā rezultātā ir pieaugusi enerģijas ražošana: aptuveni 1,3 % no visas ES-27 dalībvalstu enerģijas ražošanas tiek iegūta no cieto sadzīves atkritumu sadedzināšanas. Ir aplēsts, ka 50-60 % no sadzīves atkritumu sadedzināšanas krāsnīm Eiropas Savienībā atbildīs jaunajiem energoefektivitātes kritērijiem saskaņā ar *WFD*.

Kopš stratēģijas pieņemšanas mazāk atkritumu ir nosūtīts uz **atkritumu poligoniem**: aptuveni 40 % 2008. gadā salīdzinājumā ar 49 % 2005. gadā un 65 % 1995. gadā. Atkritumu jomas *acquis* modernizācija un vienkāršošana padara to efektīvāku izmaksu ziņā. Tomēr dalībvalstu starpā pastāv lielas **atšķirības īstenošanas un izpildes ziņā**. Atkarībā no mērķiem un atkritumu plūsmām dažas dalībvalstis ir izdarījušas daudz vairāk, ne tikai sasniegušas Eiropas noteiktos obligātos pārstrādes vai atkritumu poligonu novirzīšanas mērķus, savukārt citām būs jāveic papildu pasākumi, lai atbilstu ES prasībām. Papildus labai pārvaldībai un spēcīgai politiskai gribai progresīvās dalībvalstis ir radījušas labākus apstākļus pārstrādes tirgiem, optimāli izmantojot juridiskos un ekonomiskos instrumentus, piemēram, atkritumu poligonu aizliegumus, piemērojot nodokļus un nodevas atbilstīgi “atkritumu hierarhijas” principiem un piemērojot ražotāju atbildības jēdzienu dažādām atkritumu plūsmām. Tas ir izraisījis atkritumu apsaimniekošanas izmaksu pakāpenisku internalizāciju produktu un pakalpojumu cenā.

Uzlabota atkritumu apsaimniekošana **samazina negatīvo ietekmi uz vidi un veselību** sakarā ar emisijām gaisā, augsnē un ūdenī, kā arī siltumnīcefekta gāzu emisijas no atkritumu apglabāšanas. Tiešas siltumnīcefekta gāzu emisijas no atkritumu nozares ES-27 dalībvalstīs – kas veido 2,8 % no kopējām emisijām 2007. gadā – ir samazinājušās par vairāk nekā 30 % laikā no 1995. līdz 2007. gadam.

Kopš stratēģijas pieņemšanas standartiem neatbilstošu atkritumu poligonu un sadedzināšanas krāšņu slēgšanas rezultātā ir ievērojami samazinājies ūdens, augsnes un gaisa piesārņojums. Ir slēgts liels skaits standartiem neatbilstošu atkritumu poligonu (aptuveni 3300 laikā no 2004. līdz 2006. gadam). Komisija tomēr ir konstatējusi aptuveni 1000 standartiem neatbilstošu atkritumu poligonu, kas pēc iespējas drīzāk jāuzlabo vai jāslēdz.

Pārstrāde sniedz jaunas **ekonomiskās iespējas**. Tā dažādā mērā veicina ES ekonomikai vajadzīgu vērtīgu izejvielu piegādes palielināšanos. Piemēram, lūžņi tagad veido no 40 % līdz 56 % no ieguldījumiem metāla ražošanā Eiropas Savienībā. Tomēr joprojām neliela ir daži pamatpiemērojumiem būtisku specifisku metālu pārstrāde Eiropas Savienībā. 2009. gadā tika aplēsts, ka atkritumu apsaimniekošanas un pārstrādes nozares apgrozījums Eiropas Savienībā ir 95 miljardi euro. Nozare nodrošina no 1,2 līdz 1,5 miljoniem darbavietu, kas palīdz sasniegt ES 2020. gada mērķi – 75 % nodarbinātību, un veido apmēram 1 % no IKP. Papildus atkritumu rašanās novēršanai atkārtotā izmantošana rada citus labumus – darbavietas, pārmerīga patēriņa samazinājumu un lietotus produktus par pieejamām cenām.

4. STARPTAUTISKIE ASPEKTI

Starptautiskais konteksts kļūst aizvien nozīmīgāks. Lielāka globalizācija un pārmaiņas ES ekonomikā ir palielinājušas izejmateriālu un pusfabrikātu importu. Vienlaikus palielinājās arī to atkritumu eksports, ko var pārvērst vērtīgos sekundāros izejmateriālos, un tādējādi samazināt mūsu pieprasījumu pēc izejmateriāliem. Tas rada jautājumus par izejmateriālu piegādi Eiropas Savienībai un vides problēmu potenciālu eksportu uz trešām valstīm gadījumos, kad resursus vai pusfabrikātus importē no standartiem neatbilstošām ražošanas iekārtām vai arī kad eksportētie atkritumi nonāk standartiem neatbilstošās atkritumu apsaimniekošanas iekārtās.

Komisijai ir bijušas vairākas ierosmes, lai veicinātu atkritumu pareizu apsaimniekošanu, jo īpaši ar Vides un dabas resursu tematiskās programmas starpniecību. Eiropas kaimiņvalstīs arī ir finansētas vairākas darbības, lai atbalstītu ES atkritumu jomas *acquis* tuvināšanu.

Komisija minētos jautājumus risina arī ar Izejvielu iniciatīvas²⁰ starpniecību, kurā pārstrādes politikai ir ierādīta nozīmīga vieta, kā arī atbalstot ES Atkritumu sūtījumu regulas labāku izpildi. Neraugoties uz minētajiem centieniem, nelikumīgs atkritumu eksports ir pastāvīga problēma, kuras apjomu pēc būtības ir grūti noteikt. Komisija arī aktīvi piedalās starptautiskajās diskusijās par Bāzeles aizliegumu, kas liedz eksportēt bīstamos atkritumus uz valstīm, kuras nav ESAO valstis.

Kopš stratēģijas pieņemšanas trešās valstis ievieš ES politikai līdzīgu atkritumu un pārstrādes politiku, kas rada līdera priekšrocības ES rūpniecībai. Piemēram, Ķīna, ASV un Indija ir ieviesušas līdzīgus noteikumus par aizliegumu izmantot bīstamas vielas elektroniskajās iekārtās.

5. NĀKOTNES TENDENCES

Pasaules iedzīvotāju skaitam turpinot pieaugt, kā arī līdz ar spēcīgākām strauji augošas ekonomikas valstīm ir paredzams, ka **kopējais patēriņš ievērojami pieaugs**. Rezultātā radīsies lielāks spiediens uz resursu izmantošanu, ko pavadīs ietekme uz vidi un veselību, jo īpaši saistībā ar biotiskajiem materiāliem, minerāliem un metāliem. Tā kā pieprasījums pēc izejmateriāliem ES turpina pieaugt, un ņemot vērā ES atkarību no daudzu izejmateriālu importēšanas, pārstrāde kļūs aizvien nozīmīgāka.

Prognozes par **nākotnes tendencēm atkritumu rašanās un apstrādes jomā** norāda, ka bez papildu atkritumu rašanās novēršanas politikas ir paredzams, ka laikā no 2008. līdz 2020. gadam atkritumu rašanās palielināsies par 7%. Prognozē, ka REACH piemērošana kopā ar valstu atkritumu rašanās novēršanas politiku palīdzēs mazināt bīstamo atkritumu rašanos. Pilnībā īstenojot esošo *acquis*, **pārstrāde** pieaugtu no 40% 2008. gadā līdz 49% 2020. gadā. **Apglabāšana atkritumu poligonos** samazinātos par 10% un nostabilizētos 28% līmenī. Nākamajos gados no apglabāšanas atkritumu poligonos jānovirza vairāk bioatkritumu, piedāvājot jaunas izaugsmes perspektīvas kompostēšanai un gāzes ražošanai.

Papildus paredzamajai Atkritumu poligonu direktīvas ietekmei lielāks atkritumu rašanās novēršanas un pārstrādes līmenis varētu radīt nozīmīgus papildu labumus. Pilnībā īstenojot ES tiesību aktus atkritumu jomā un palielinot atkritumu rašanās novēršanu un pārstrādi, varētu **samazināties siltumnīcefekta gāzu emisiju līmenis**, dodot ievērojamu ieguldījumu Eiropas klimata mērķos, kas Eiropai jāsasniedz līdz 2020. gadam. Pārstrāde arī turpmāk piedāvās ekonomiskās iespējas, vienlaikus veicinot ES ekonomikas resursu efektivitāti. Tiek lēsts, ka darbavietu radīšana atkritumu pārstrādes nozarē varētu sasniegt **pat pusmiljonu darbavietu**.

Sagaidāms, ka turpinās pastāvēt **īstenošanas** un izpildes lielas **atšķirības** dalībvalstu starpā, ja vien ES līmenī netiks veikti papildu pasākumi, lai atbalstītu dalībvalstis un nodrošinātu godīgas konkurences noteikumus, jo īpaši valsts inspekciju jomā. Atbilstība ES mērķiem attiecībā uz vākšanu, pārstrādi un novirzīšanu no atkritumu poligoniem paliks prioritāte, un dažām dalībvalstīm būs jāpieliek nozīmīgas pūles, lai sasniegtu minētos ES mērķus.

²⁰ COM/2008/699.

6. SECINĀJUMI

Stratēģijai ir bijusi svarīga nozīme politikas izstrādē. Ir sasniegts ievērojams progress vairākās jomās, jo īpaši uzlabojot un vienkāršojot tiesību aktus, izveidojot un popularizējot tādas pamatjēdzienus kā “atkritumu hierarhija” un “aprites cikla skatījums”, par galveno mērķi nosakot atkritumu rašanās novēršanu, saskaņojot centienus zināšanu uzlabošanai un izvirzot jaunus vākšanas un pārstrādes mērķus Eiropā.

Kopumā pārstrādes koeficienti ir uzlabojušies, atkritumu poligonos nonākušo atkritumu daudzums ir samazinājies, kā arī ir samazināts bīstamo vielu izmantojums dažās atkritumu plūsmās. Pašreizējās politikas rezultātā ir samazinājusies relatīvā ietekme uz vidi, rēķinot uz tonnu pārstrādāto atkritumu. Tomēr to kompensē negatīvā ietekme uz vidi, ko rada prognozētais atkritumu rašanās pieaugums.

Bez turpmākām un savstarpēji papildinošām ierosmēm netiks izmantotas iespējas samazināt siltumnīcefekta gāzu emisijas un ietekmi uz vidi kopumā, radīt darbavietas un apmierināt vajadzību pēc resursiem nākotnē.

Ir vajadzīgi nemitīgi centieni, lai **uzlabotu zināšanu bāzi**: ir vajadzīgi jauni rādītāji, lai mērītu progresu ceļā uz pārstrādājošu sabiedrību un kartētu atkritumu un materiālu, kā arī resursu plūsmas. Jāizstrādā labāka informācija un prognozes par atkritumu politikas ietekmi uz vidi un veselību, pamatojoties uz aprites ciklu un īpaši koncentrējoties uz resursu un klimata politiku.

Esošā ES *acquis* atkritumu jomā **pienācīgai īstenošanai un izpildei** jāpaliek par prioritāti, jo īpaši nodrošinot atbilstību ES pamatmērķiem un WFD un WSR pilnīgu īstenošanu. Šajā kontekstā, pamatojoties uz valstu atkritumu apsaimniekošanas plāniem, tiks izstrādāta proaktīva verifikācijas procedūra kopā ar agrīnās brīdināšanas sistēmu par atbilstību galvenajiem ES mērķiem. Komisija veiks pasākumus, lai turpinātu atbalstīt valstu politiku atkritumu rašanās novēršanas jomā, tostarp attiecībā uz bioatkritumu rašanās novēršanu un pārtikas atkritumu daudzuma samazināšanu.

Komisija izpētīs jaunus instrumentus, lai atbalstītu īstenošanas un izpildes darbības, jo īpaši ņemot vērā neseno avāriju Ungārijā. Īpaša uzmanība tiks pievērsta tam, kā ES saskaņos valstu inspekcijas, kuru pamatā jābūt uz rezultātiem orientētai stratēģijai, un tam, lai tiktu veicinātas speciālistu savstarpējās inspekcijas un neatkarīgas revīzijas shēmas, jo īpaši attiecībā uz iekārtām ar potenciālu pārrobežu ietekmi.

Joprojām pastāv **ievērojamas iespējas progresam**, papildus pašreizējiem minimālajiem vākšanas un pārstrādes mērķiem Eiropas Savienībā. Tādēļ – jo īpaši dalībvalstīs ar mazākiem panākumiem – īpaši jāveicina to instrumentu ieviešana, kurus izmanto dalībvalstis ar labiem panākumiem. Jāveicina optimāla **ekonomisko un juridisko instrumentu** kombinācija, jo īpaši izmantojot atkritumu poligonus aizliegumus un piemērojot ražotāja atbildības jēdzienu papildu atkritumu plūsmām, pamatojoties uz kopīgu Eiropas pieeju.

ES pārstrādes rūpniecību **konkurētspējas uzlabošana** ir būtiska darbavietu radīšanai Eiropas Savienībā. Minētajā kontekstā nodrošināt, ka konkurence notiek apstākļos, kuros tiek saglabāts augsts vides aizsardzības līmenis, ir Komisijas pamatprioritāte. Turklāt Komisija domās, kā labāk novērst **nelikumīgu atkritumu eksportu** un nodrošināt, lai uz trešām valstīm eksportēti atkritumi tiktu apstrādāti augsta standarta iekārtās, jo īpaši attiecībā uz kuģu demontāžu.

Atkritumu politika var palīdzēt attīstīt **sekundāro izejmateriālu tirgu** un nostiprināt to piegādi Eiropas Savienībā, tādējādi uzlabojot ES ekonomikas resursu efektivitāti. Jāizpēta jauni tirgus mehānismi, kuri ir labvēlīgi sekundārajiem izejmateriāliem, tostarp ekonomiskie stimuli, jo īpaši, lai labāk ņemtu vērā ievērojamo potenciālu siltumnīcefekta emisiju samazinājuma izteiksmē, ko dod pārstrāde. Atkritumu rašanās novēršanas un pārstrādes jaunu un vērienīgāku mērķu noteikšana, kā arī virzība uz tādu mērķu sasniegšanu, kas saistīti ar konkrētiem materiāliem, var tieši palīdzēt sasniegt **Eiropa 2020 mērķi** “veicināt resursu ziņā efektīvu ekonomiku” un saistīto **pamatiniiatīvu**. Minētajā ziņā vairāk jāvērsas pret materiāliem, kuri visā savā aprites cikla laikā rada negatīvu ietekmi uz vidi un veselību, tostarp attiecībā uz enerģijas izmantošanu un klimata pārmaiņām. Minētos mērķus varētu iekļaut sistēmā, ar kuru uzrauga, kāds ir dalībvalstu progress ceļā uz resursu ziņā efektīvu izaugsmi, valstu ziņojumos Eiropa 2020 nolūkā. Tā kā, lai sasniegtu atkritumu pārstrādes un rašanās novēršanas vērienīgos plānus, ir jāpiedalās visa pilsoniskajai sabiedrībai, turpināsies nemitīgi centieni, lai kāpinātu **ieinteresēto personu** dalību un **uzlabotu sabiedrības informētību**.

Īpaša uzmanība būs pievēršama jaunām ierosmēm, lai atbalstītu inovācijas ar Pamatprogrammas un Inovāciju partnerību starpniecību un lai labāk iekļautu aprites cikla skatījumu politikas izstrādē. Tas nozīmētu lielāku konsekvenci starp **atkritumu un produktu izstrādes** politiku, tostarp noteikumu apsvēršanu par obligātas pārstrādātu materiālu daļas izmantošanu prioritārajos produktos, par produktu pārstrādājamību un ilgzinātību un bīstamo vielu izmantošanas samazināšanu. Tiks veicināta **struktūrfondu un Kohēzijas fonda** izmantošana saskaņā ar “atkritumu hierarhijas” principiem, un lai pieņemtu labākās pieejamās metodes.

Pēc pieciem gadiem stratēģijas galvenie mērķi joprojām ir aktuāli. Pasākumi ir koncentrējušies uz labāku īstenošanu un izpildi, pavirzot uz priekšu “atkritumu hierarhijas” principus, veicinot atkritumu rašanās novēršanu visos tās aspektos un pārejot pie holistiskākas un konsolidētākas resursu politikas, kurā kā plašākas ainas būtisks elements ir iekļauta atkritumu apsaimniekošana. Komisija uzskata par nepieciešamu turpināt konsolidēt savu atkritumu apsaimniekošanas politiku un 2012. gadā iesniegs turpmākus priekšlikumus, tostarp par konkrētiem pasākumiem, ko tā plāno veikt, lai pavirzītos uz priekšu ceļā uz ES resursu ziņā efektīvu pārstrādājošu sabiedrību.